

HELENIVS ȘI SACIRO DE LA WESTERNDORF. CONSIDERAȚII ASUPRA UNUI VAS TERRA SIGILLATA DE LA ORȘOVA*

Săpăturile de salvare executate în anul 1968 la Orșova, în diferite puncte ale orașului, au scos la iveală o importantă cantitate de materiale arheologice, rămase pînă astăzi neprelucrate. Astfel, în depozitele Institutului de Istorie și Arheologie al Universității din Cluj-Napoca se păstrează un număr destul de mare de fragmente de ceramică *terra sigillata*, importată în Dacia, respectiv la Orșova-Dierna din manufacturile specializate din vestul imperiului. Această marfă, descoperită în cursul unei singure campanii de cercetări, în curtea fostului Liceu din Orșova (secțiunea J II), constituie pe lîngă un destul de precis mijloc de datare și o dovadă elocventă în privința importurilor de ceramică de lux în Dacia sudică, prin poarta de intrare care a fost Dierna romană, pe Dunăre.

Adusă la început de către soldați, în timpul și imediat după cucerirea Daciei, ceramica *terra sigillata* satisfăcea mai întîi gustul acestei categorii de provinciali, fapt demonstrat de descoperirea unor importante cantități de asemenea ceramică cu deosebire în castre, la Buciumi (jud. Sălaj), Bologa (jud. Cluj), Gilău (jud. Cluj), Ilișua (jud. Bistrița-Năsăud), Slăveni (jud. Olt) etc. Mai tîrziu ea este adusă pe cale comercială de către negustori, satisfăcînd în egală măsură necesitățile locuitorilor din marile orașe ale Daciei romane, ca Apulum, Napoca, Romula, Porolissum sau din așezările civile și cele dezvoltate în jurul castrelor. În epoca în care Dacia este constituită ca și provincie romană, ceramica sigilată descoperită aici provine cu deosebire din officinele Galliei centrale, în special Lezoux, apoi din cele aflate în răsăritul Galliei, mai ales Rheinzabern, pe Rin, sau din zona trans-renană, de la Westerndorf cu deosebire. În provincia Dacia pătrunde însă și marfă din officinele cele mai răsăritene, cunoscute mai bine în ultima vreme, anume din cea a lui Pacatus de la Aquincum, în Pannonia, respectiv din atelierul considerat a fi funcționat undeva tot în Pannonia, poate la Siscia.

Cercetările de la noi privind ceramica *terra sigillata* sînt încă incipiente, cu excepția intrucîtva a materialului descoperit, nu totdeauna în condiții cunoscute, în Oltenia¹. În muzeele din Transilvania și Banat există o mare cantitate de material ceramic de import aproape necunoscut și care se cere integrat în circuitul științific. O asemenea cercetare ar avea rostul să completeze substanțial tabloul vieții economice a Daciei romane, să stabilească sau să clarifice noi aspecte ale legăturilor ei comerciale. Cu toată viziunea noastră încă incompletă, deocamdată, în ceea ce privește întreaga Dacie, avem de pe acum dovada faptului că asemenea ceramică se fabrica și în provincia traiană,

---

* Comunicare prezentată la sesiunea de comunicări științifice a Muzeului de istorie și etnografie din Lugoj, 9 noiembrie 1975.

¹ Gh. Popilian, *La céramique sigillée d'importation découverte en Oltenie*, în *Dacia*, N.S., XVII, 1973, p. 179—216.

evident de calitate inferioară, de imitație. O demonstrează descoperirea unor tipare la Romula², Apulum³, Potaissa (inedit), Porolissum (inedit) etc. Simpla existență a unor tipare de confecționat ceramică sigilată este considerată suficientă pentru a proba ființarea unor ateliere locale⁴, ele constituind în același timp dovezi peremptorii în privința posibilităților încă nebănuite ale Daciei de a se integra cât mai bine în sistemul economic al acestei părți a Imperiului Roman.

În cele ce urmează vom prezenta unul din fragmentele de *terra sigillata* ieșit la iveală cu ocazia săpăturilor din curtea Liceului din Orșova⁵, care prezintă după opinia noastră un dublu interes, legat de oficina respectivă de fabricație, în legătură cu care aduce o serie de clarificări și precizări, cât și în ceea ce privește unele aspecte ale importurilor de ceramică de lux în Dacia romană în general și în Banatul sudic în special.

Fragmentul, destul de slab conservat, spălat de apă, dar totuși perfect identificabil, provine dintr-un vas de forma Dragendorff 37, o formă des întâlnită în cadrul ceramicii realizate în tipare (fig. 1). Confecționat dintr-o pastă fină de culoare roșie-cărămizie și acoperit cu glazură ceva mai închisă, fragmentul în discuție are sub buză, în zona neornamentată, ștampila oblică și răsturnată a meșterului care a turnat vasul în tipar: SACIRO F(ecit) (fig. 2).

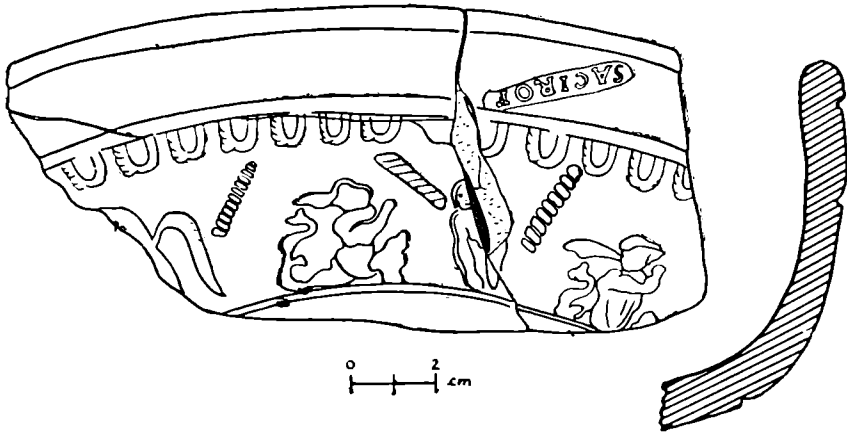

Fig. 1 — *Terra sigillata* de la Orșova cu ștampila SACIRO F.

Fig. 2 — Ștampila de pe vasul de la Orșova.

² Idem, *Un atelier de Terra Sigillata à Romula, în Dacia*, N.S., XVI, 1972, fig. 1/1—2,6.

³ V. Christescu, *Viața economică a Daciei romane*, Pitești, 1929, p. 62 sq., Pl. I, fig. 2 (stînga și mijloc), Pl. II, fig. 1 (Muz Ist Trans., Cluj-Napoca, inv. 3677).

⁴ J. Déchelette, *Les vases céramiques ornés de la Gaule romaine*, I, Paris, 1904, p. 205.

⁵ Săpăturile au fost conduse de dr. I. Winkler, de la Institutul de Istorie și Arheologie al Universității din Cluj-Napoca și prof. univ. A. Bodor de la Facultatea de Istorie-Filosofie din Cluj-Napoca, care au avut bunăvoința de a-mi înlesni studierea ceramicii sigilate descoperite în curtea Liceului Orșova, în secțiunea J II.

Ștampila cu numele lui SACIRO F, precum și elementele de decor ale vasului de la Orșova permit atribuirea lui centrului ceramic trans-roman de la Westerndorf, lângă Rosenheim pe râul Inn, la granița provinciei Raetia cu Noricum (azi în R. F. Germania). Oficinele de la Westerndorf au fost studiate de Hefner încă în anul 1863⁶, cercetările mai recente reușind să aducă noi precizări, identificând, cum a făcut cercetătoarea maghiară Kiss Katalin,⁷ pe cei trei meșteri principali din acest centru. Au urmat apoi studiile germanului Hans-Jörg Kellner⁸ și ale polonezului Bogdan Rutkowski⁹, care reluând părerile lui Kellner stabilește căile principale ale exportului ceramicii de Westerndorf înspre răsărit. Atelierele de la Westerndorf au activat începând cu domnia lui Marcus Aurelius și pînă în primul sfert al secolului al III e.n., după unii cercetători pînă în 240 sau chiar, se pare exagerat, pînă în 275. F. Oswald și D. Pryce, autorii primei sinteze moderne asupra ceramicii *terra sigillata* după cea a lui H. Dragendorff din 1895, opiniau pentru intervalul 160—200 e.n., ultima dată fiind emendată cu un plus de la 20 la 40 de ani de către alți specialiști¹⁰.

Revenind la vasul în discuție, provenit de la Westerndorf, el pare a aduce în privința acestui centru câteva detalii în plus, raportate la cei 40 sau 50 de ani de producție, timp în care trei meșteri principali și-au asociat o multitudine de colaboratori.

SACIRO din ștampila de pe vasul de la Orșova este unul dintre asociații unui astfel de proprietar de atelier. El este identificat din ștampile ca activînd la Westerndorf, dar, după cunoștințele noastre, este puțin cunoscut în privința repertoriului său motivistic, în legătură cu care vasul de la Orșova pare a aduce binevenite completări. Un meșter cu nume identic activează în prima jumătate a secolului al II-lea e.n. la Lezoux, în Gallia centrală, dar este evident că nu poate fi vorba de una și aceeași persoană cu cea de la Westerndorf și datorită faptului că acela fabrică doar vase *terra sigillata* lise, neornamentate¹¹.

⁶ J. v. Hefner, *Die römische Töpferei in Westerndorf*, în *Oberbayerisches Archiv*, 22, 1863.

⁷ Katalin Kiss, *A westerndorfi Terra-Sigillata gyár*, în *ArchÉrt*, 1946—1948, p. 216—274 (= Kiss).

⁸ H.-J. Kellner, *Zur Sigillata-Töpferei von Westerndorf I*, în *Bayerische Vorgeschichtsblätter*, 26, 2, 1961, p. 165—203; idem, *Die keramischen Funde aus den Grabungen der „Römersektion“ in und bei Westerndorf. Zur Sigillata-Töpferei von Westerndorf II*, în *Das bayerische Inn-Oberland*, 33, 1963, p. 5—50; idem, *Die raetischen Sigillata-Töpfereien und ihr Verhältnis zu Westerndorf. Zur Sigillata-Töpferei von Westerndorf III*, în *Bayerische Vorgeschichtsblätter*, 27, 1962, p. 115—129; idem, *Beiträge zum Typenschatz und zur Datierung der Sigillata von Westerndorf und Pfaffenhofen. Zur Sigillata-Töpferei von Westerndorf IV*, în *Das bayerische Inn-Oberland*, 35, 1968, p. 5—72.

⁹ B. Rutkowski, *The export of the Westerndorf ware*, în *Archaeologia*, XVIII, 1967, p. 55—70.

¹⁰ F. Oswald-T. Davies Pryce, *An introduction to the study of Terra-Sigillata*, London, 1966, p. 11; P. Karnitsch, *Die Reliefsigillata von Ovilava (Wels, Oberösterreich)*, Linz, 1959, pp. 51—53 opiniază pentru anul 275; H. — J. Kellner, *Westerndorf I*, p. 168 consideră că officinele își restrîng activitatea în jurul anului 240.

¹¹ F. Oswald — T. Davies Pryce, *op. cit.*, p. 122 (cu mențiunea și a lui SACIRO F de la Westerndorf), p. 211 (SACIRO pe un mortarium *terra-sigillata* de forma Ritterling 12); Györgyi Juhász, *Die Sigillaten von Brigetio*, în *DissPann*, 2, 3, 1936, nr. 270—274 (ștampile pe vase Drag. 18/31, 32 și 33 de la Lezoux, din epoca Traian-Antonini); *Der römische Limes in Österreich*, XVIII, 1933, p. 159: ștampila SACIRO F pe farfurii Ludowici Ta și Tb, socotite produse de la Westerndorf.

Cercetătoarea Kiss Katalin a identificat trei meșteri principali la Westerndorf, pe baza ștampilelor și evident al studiului comparat al elementelor de decor folosite. Cei trei olari care produc *terra sigillata* începînd cu domnia lui Marcus Aurelius sînt COMITALIS, HELENIVS și ONIO[RIX]. SACIRO este unul din cei 15 asociați sau colaboratori care fac parte din cercul lui HELENIVS, în atelierul căruia lucrează, folosindu-i, în calitate de „bowl finisher“ tiparele. Nu știm, este adevărat, dacă SACIRO a confecționat la rîndul său tipare, în orice caz repertoriul motivistic pe care-l folosește, luat în întregime de la patronul său, cum este cazul vasului de la Orșova, pare a infirma o asemenea ipoteză. Kiss Katalin, atunci cînd îl pomenește pe SACIRO printre cei 15 colaboratori ai lui HELENIVS¹², o face doar pe baza unui fragment de la Aquincum¹³, care păstrează numai ștampila SACIRO F, identică cu cea de la Orșova, precum și o parte din decorul ovelor. Pe acest considerent avem impresia că fragmentul descoperit la Orșova ar putea reprezenta cea mai completă lucrare a lui SACIRO care s-a păstrat deocamdată, îmbogățînd în acest fel datele referitoare la cercul lui HELENIVS de la Westerndorf.

Vasul de la Orșova are un șir de ove caracteristice lui HELENIVS, care folosește 6 tipuri diferite. Ovele de pe fragmentul în discuție, deși foarte prost imprimate (fig. 1), sînt, după clasificarea lui Kiss, de tipul 5—6. Registrul principal, realizat în stilul liber, cuprinde următoarele motive: 1.) Vultur, cu capul spre stînga și aripile desfăcute (Kiss 48); 2.) Triton sau Scylla, cu privirea și vîsla spre stînga (Kiss 22); 3.) Matroană (Kiss 16); 4.) Element de decor de forma unor bastonașe segmentate (Kiss 87). Figurile se repetă în continuare, pînă ce cuprind întreaga circumferință a vasului. În ciuda stării precare de conservare a fragmentului de la Orșova identificarea motivelor ornamentale nu ridică probleme.

Ajungînd la capitolul elementelor de decor folosite de către SACIRO, care sînt identice cu cele ale patronului său HELENIVS și a cercului său, se cuvin cîteva date referitoare la acest meșter care nu și-a început activitatea la Westerndorf, ci mai înainte la Les Allieux și Lavoye, în Gallia răsăriteană și apoi la Rheinzabern pe Rin¹⁴. De la Rheinzabern el vine la Westerndorf, ultima etapă a activității sale de fabricant de sigilate, aducînd cu sine și foarte multe din elementele de decor folosite de el în marele centru de pe Rin. Acest lucru, dovedit, printre alții, și de Kiss Katalin, este demonstrat cu prisosință de vasul de la Orșova, care deși „contrasemnat“ de asociatul SACIRO, are ca motive ornamentale, în totalitate, o serie de figuri folosite de HELENIVS și în timpul activității sale la Rheinzabern. În acest fel se poate stabili o perfectă concordanță dintre aceleași elemente de decor ale lui HELENIVS de la Westerndorf (Kiss) și de la Rheinzabern (Ricken)¹⁵. Motivele de pe vasul de la Orșova ar corespunde

¹² Katalin Kiss, *op. cit.*, p. 232; mai recent, P. Karnitsch, *Sigillata von Iuvavum (Salzburg)*, Salzburg, 1971, p. 40, bazîndu-se și pe studiile lui Kellner (*Westerndorf IV*), socotește că cei trei meșteri principali, identificați de Kiss, au lucrat în prima jumătate a secolului al III-lea e.n. Acest fapt, raportat la activitatea lui SACIRO, determină datarea produselor semnate de el în perioada tirzie de existență a centrului de la Westerndorf, în orice caz după 200.

¹³ Katalin Kiss, *op. cit.*, Pl. XXX, 23 și XXXIII, nr. 22 (ștampila).

¹⁴ *Ibidem*, p. 217; P. Karnitsch, *Die Reliefsigillata von Ovilava*, Linz, 1959, p. 54.

¹⁵ H. Ricken, *Die Bilderschüsseln der römischen Töpfer von Rheinzabern. Textband mit Typenbildern zu Katalog VI der Ausgrabungen von Wilhelm Ludowici in Rheinzabern 1901—1914, Materialien zur römisch-germanischen Keramik, Heft 7*, Bonn, 1963 (= Ricken).

prin urmare cu cele de la Westerndorf și Rheinzabern, după cum urmează: Ove Kiss 5—6 = Ricken E 27; 1.) Vultur Kiss 48 = Ricken T 201; 2.) Triton sau Scylla Kiss 22 = Ricken M 104 a; 3.) Matroană Kiss 16 = Ricken M 31; 4.) Elementul de decor Kiss 87 este comun la mai mulți meșteri de la Rheinzabern.

La Westerndorf HELENIVS lucrează mai întâi în atelierul lui COMITIALIS, cu care colaborează, dovadă fiind vasele cu ștampila lui HELENIVS, dar cu motivele ornamentale caracteristice lui COMITIALIS. Ulterior el devine independent, creindu-și la rîndul său o producție proprie, bazată în principal pe experiența acumulată la Rheinzabern, sub influența acestui centru realizîndu-și vasele. HELENIVS, care-și asociază la un moment dat un număr de 15 colaboratori, printre care și pe SACIRO, va ajunge, împreună cu cercul său, un concurent serios pentru fostul său patron COMITIALIS, cu care este de fapt contemporan. În acest moment al activității sale trebuie plasată și cea a lui SACIRO, care realizează vase turnate în formele lui HELENIVS, cu motivistica acestuia, dar pe care le semnează SACIRO, cu indicația F(ecit).

O a doua chestiune care se cere discutată aici este legată de penetrația vasului în Dacia, la Orșova-Dierna și de semnificația acestui fapt, în contextul vieții economice a Daciei romane. Este evident că în stadiul actual al cercetărilor privind *terra sigillata* din Dacia, ar fi pripită orice ipoteză cu caracter general, exhaustiv, în privința importurilor în provincia nord-dunăreană. Totuși, luînd în considerație și tabloul oferit de această problemă raportată la Oltenia romană (Popilian), precum și unele păreri generale referitoare la exporturile ceramicii de la Westerndorf în provinciile dunărene (Kellner, Rutkowski), putem face cîteva sumare considerații, care nu se vor nicidecum definitive, în legătură cu aspectul general al exportului acestei mărfi și cu cel în mod particular legat de Dacia romană.

H.-J. Kellner și B. Rutkowski, care au cercetat difuzarea ceramicii de Westerndorf în celelalte provincii, ajung la concluzia revelatoare potrivit căreia ceramica respectivă a fost vehiculă spre răsărit, în principal pe calea de apă a Dunării și pe drumul limesului¹⁶. Urmărind locurile de descoperire a ceramicii fabricate în officinele de la Westerndorf, B. Rutkowski, în harta de răspîndire a descoperirilor, ne oferă un tablou destul de complet, cu excepția Moesiei și a Daciei, cum singur o mărturisește. El a observat că în comparație cu produsele de la Rheinzabern, cele de la Westerndorf, deși în mare contemporane, se prezintă în evidentă inferioritate cantitativă. În schimb, marfa de Westerndorf pare a-și fi găsit o fermă piață de desfacere cu deosebire în castrele de pe limes, începînd cu Lauriacum și continuînd cu Vindobona, Carnuntum, Arrabona, Brigetio, Aquincum. De aici descoperirile urmează, spre sud, linia Dunării, cuprinzînd, printre altele, Intercisa și Acumincum, precum și alte localități ca Mursa, în zona de vărsare a Savei în Dunăre. Harta lui Rutkowski scoate în evidență și descoperiri în interiorul Pannoniei, în jurul lacului Balaton și pe Sava, în acest caz mărfurile ajungînd pe Dunăre pînă la Singidunum, de unde iau calea Savei, spre vest. De asemenea, datorită rolului comercial pregnant jucat de marile castre de pe limes, în special Carnuntum și Brigetio, marfa de Westerndorf este desfăcută și la nord de fluviu, în „barbaricum“.

¹⁶ H.-J. Kellner, *Westerndorf I*, p. 165, fig. 1 (harta); B. Rutkowski, *op. cit.*, *passim*, fig. 1 (harta de difuzare).

În ceea ce privește Dacia romană, apare cu claritate faptul că această ceramică pătrunde, nu mult timp după ce a fost produsă, mai întâi prin porțile provinciei de la Dunăre, adică prin localitățile Drobeta, Dierna și Lederata. Venite pe Dunăre, mărfurile de tot felul, printre ele și sigilatele, urmau apoi drumul imperial al Daciei, care începând în localitățile Drobeta și Lederata se unea apoi la Tibiscum, pentru a străbate Dacia de la sud la nord, pînă la Porolissum. Marfă de Westerndorf este cunoscută lui Rutkowski doar de la Romula, Slăveni și Cristești, această din urmă localitate în Dacia intracarpatică, pe Mureș. Ea apare însă, așa cum am văzut și la Orșova, în afara vasului lui SACIRO din săpăturile efectuate în anul 1968 ieșind la iveală și alte fragmente care pot fi atribuite cercului lui COMITIALIS și celui al lui HELENIVS. De asemenea, ceramică produsă la Westerndorf a fost descoperită și la Apulum ca și în alte localități ale Daciei intracarpatică, urmînd a fi publicată cu altă ocazie. Cel puțin în cazul Olteniei romane, Rutkowski consideră Oescus (Gighen) ca fiind un punct de pătrundere al sigilatelor de la Westerndorf, doar pe considerentul, logic, că pe la Oescus, respectiv Celei-Sucidava trecea drumul care venind din Balcani urca pe Olt și ajungea în Transilvania¹⁷. Fără a putea combate deocamdată în mod direct o atare opinie, cum încearcă, cu oarecare temeie Gh. Popilian¹⁸, care observă că de la Oescus nu se cunoaște încă marfă de Westerndorf, putem în orice caz socoti Dierna de pe Dunăre ca unul din punctele pe unde se importau, cel puțin pentru Banatul sudic, mărfuri de la Westerndorf. Importanța localităților dunărene în cuplarea Daciei la marele drum comercial dinspre vest ne apare, în acest context, încă o dată demonstrată.

O altă cale posibilă de difuzare în Dacia a ceramicii sigilate de Westerndorf și evident și a celei din alte centre, poate fi și cea dinspre vest, dinspre Pannonia, pe drumul care începînd la Lugio¹⁹, pe Dunăre, trecea prin țara sarmatică pînă la Partiscum, pe Tisa, de unde urmînd calea Mureșului pătrundea în Dacia pînă la Apulum și Cristești, unde se cunosc sigilate fabricate în officinele de la Westerndorf. În măsura în care va putea fi identificată asemenea ceramică și în Dacia Porolissensis, poate fi luat în considerație și drumul de la Aquincum la Porolissum²⁰.

Vasul cu ștampila SACIRO F de la Orșova deschide posibilitatea unei discuții care depășește în importanță aspectul strict comercial pe care-l comportă. Pe lângă elementele de datare pe care le oferă, el contribuie la relevarea unor noi detalii în privința officinelor de la Westerndorf, ajutînd la o mai aprofundată înțelegere a mecanismului producției, a raporturilor statornicite între meșterii principali, proprietari de officine și numeroșii lor colaboratori. În sfîrșit, împreună cu celelalte fragmente scoase cu ocazia săpăturilor de salvare de pe teritoriul Orșovei, el demonstrează pulsul ridicat al vieții economice pe malul stîng al Dunării și în Banatul sudic în general, îndemnînd pe cercetători să aducă noi precizări în legătură cu istoria Diernei romane, despre care, din păcate, doar rezultatele ultimelor săpături mai pot sta mărturie.

DAN ISAC

¹⁷ B. Rutkowski, *op. cit.*, p. 57.

¹⁸ Gh. Popilian, în *Dacia*, N.S., XVII, 1973, p. 188, nota nr. 85.

¹⁹ B. Rutkowski, *op. cit.*, p. 63; L. Balla — I. Toth, *À propos des rapports entre la Pannonie et la Dacie*, în *Acta Classica Univ. Scient. Debrecin.*, IV, 1968, p. 76.

²⁰ L. Balla — I. Toth, *loc. cit.*

HELENIVS UND SACIRO VON WESTERNDORF
BETRACHTUNGEN ÜBER EIN TERRA-SIGILLATA-GEFÄSS AUS ORŞOVA
(Zusammenfassung)

Unter der Terra-Sigillata Bruchstücken die 1968 in Orşova (Kreis MehedintŃi) während der archäologischen Ausgrabungen gefunden wurden, befindet sich auch ein verziertes Gefäß der Form Drag. 37 mit dem Stempel SACIROF (Abbildungen 1, 2). Dieses Gefäß das in der Töpferwerkstatt des HELENIVS in Westerndorf von einem seiner Gehilfen, unter denen sich auch SACIRO befand, — wahrscheinlich ein „bowl finisher“ — hergestellt wurde, bringt uns einige neue Einzelheiten über den Kreis des HELENIVS. Die Verzierung des Gefäßes (Eierstab Kiss 5—6; Adler Kiss 48=Ricken T 201; Triton oder Scylla Kiss 22=Ricken M 104; Weggöttin Kiss 16=Ricken M 31) wurde vom Besitzer der Töpferei, HELENIVS, während er in Rheinzabern arbeitete, gebraucht. Nachdem er eine Zeitlang in der Töpferei des COMITALIS in Westerndorf tätig war, entfaltete er hier seine eigene Produktion, indem er, u.a. auch den SACIRO mitbeteiligte, der dann Gefäße mit den Verzierungen des HELENIVS herstellte.

Das Gefäß des SACIRO aus Orşova scheint seine vollständigste einstweilen erhaltene Arbeit zu sein, wie dieser uns bekannt ist, laut Kiss wenigstens, nur von einem Stempel auf einem Bruchstück Drag. 37 von Aquincum, das aber nur die Verzierung der Eierstäben behält. SACIRO von Westerndorf ist mit seinem Namensvetter aus Lezoux der die unverzierten Gefäße der Form Drag. 18/31, 32 und 33 herstellte und der in der Zeit des Trajan und der Antonini tätig gewesen ist, nicht identisch.

Der Verfasser stützt sich auf die Studien von H.-J. Kellner, B. Rutkowski und Gh. Popilian und ergänzt das Problem der Warenausfuhren von Westerndorf nach Dazien. Ausser der Bescheinigung dieser Ware in Slăveni und Reşca-Romula (Kreis Olt) und Cristeşti (Kreis Mureş), dringt diese westerdorfer Keramik entlang der Donau, durch das Eingangstor nach Dazien, das römische Dierna, das heutige Orşova. Eine andere Verbreitungsmöglichkeit könnte auch eine aus Pannonien gewesen sein: der Weg Lugio-Partiscum-Micia (Veşel, Kreis Hunedoara) von wo aus diese Ware entlang des Flusses Mureş nach Apulum (Alba-Iulia) und Cristeşti ankam.

Ausser diesen 5 Ortschaften ist die Terra Sigillata von Westerndorf (die noch nicht veröffentlicht ist) auch in anderen interkarpatischen Stellen Daziens festgestellt worden. Sie zeigen uns einen Teil der Handelsbeziehungen des Römischen Daziens mit den anderen Donauprovinzen des Römischen Reiches.